

Ik ben niet de enige die alleen is

Jean-Louis Fournier (1938) studeerde aan de filmacademie en werkte aanvankelijk vooral als programmamaker voor de Franse tv. Halverwege de jaren zeventig creëerde hij de tekenfilmfiguren La Noiraude (een hypochondrische koe die continu met de dierenarts aan de telefoon hangt) en de vogel Antivol (die door hoogtevrees niet kan vliegen). In 1982-1984 regisseerde hij *La minute nécessaire de Monsieur Cyclopède*, korte absurdistische sketches, waarin humorist Pierre Desprogres steeds een krankzinnige vraag beantwoordt en altijd besluit met 'Étonnant, non?' – 'Verrassend, hè?' – wat in Frankrijk een gevleugelde uitdrukking zou worden.

Later legde Fournier zich meer toe op het schrijven van romans en min of meer autobiografische tragikomische verhalen, zoals het in 2008 met de Prix Fémina bekroonde *Waar gaan we heen, papa?*, over zijn zwaar gehandicapte zoontjes die op jonge leeftijd zouden overlijden. Daarnaast bleef hij programma- en documentairemaker, trad hij van tijd tot tijd op als humorist en schreef hij stripboeken over zijn geliefde koe La Noiraude en zijn antivogel Antivol.

Jean-Louis Fournier

Ik ben niet de enige
die alleen is

Uit het Frans vertaald door Floor Borsboom

DE GEUS

Deze uitgave is mede tot stand gekomen met een vertaal- en productiekostensubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Je ne suis pas seul à être seul*,

verschenen bij Éditions Jean-Claude Lattès

Oorspronkelijke tekst © Éditions Jean-Claude Lattès, 2019

Nederlandse vertaling © Floor Borsboom

en De Geus bv, Amsterdam 2020

Omslagontwerp Anneke Germers

Omslagillustratie © *Great cedar*, Francis Hamel

ISBN 978 90 445 4409 1

NUR 302

*Voor Laurent Laffont,
dankzij wie ik niet alleen ben...*

‘Alleen zijn is voor mij geen keuze
maar een noodzaak.’

— ROLAND BARTHES

Een jongetje met stekeltjeshaar, in een rode trui, die zegt dat hij Bilili¹ heet, staat bij de klantenservice en roept om zijn mama...

Zeventig jaar later staat Jean-Louis, kwieke tachtiger, trappelend van ongeduld op de deur te trammelen van het huis van zijn burens waarvan de luiken gesloten zijn.

Hij zoekt gezelschap. Hij kan er niet meer tegen om moederziel alleen te zijn.

¹ Zo noemde ik mezelf als kind, toen ik nog niet 'Jean-Louis' kon zeggen.

Ik ben het zat om alleen te zijn, steeds meer alleen, steeds ouder, steeds lelijker...

Had ik dat geweten, dan zou ik niet oud zijn geworden.

Het is hartje zomer, het is snikheet en ondanks uitdrukkelijk advies van de overheid bellen mijn niet meer zo nabije naasten me niet op om te vragen of ik wel genoeg water drink.

Iedereen heeft me verlaten, tien jaar geleden mijn vrouw Sylvie en onlangs mijn lieve poes Salomé, allen die me hadden geholpen te leven.

Mijn huis is te groot geworden en mijn overburen houden steeds hun luiken dicht.

‘Het ergste is dat ik alleen dood zal gaan, jij zult er niet zijn om mij gerust te stellen, mijn hand vast te houden, mijn ogen te sluiten. Tegelijk ben ik blij dat jij dat niet hoeft mee te maken. Jij zult tenminste nooit weduwe zijn geweest.’

Ik ben in mijn dooie eentje weduwnaar.

Weduwnaar is een toepasselijk woord.
Het bevat de elementen 'wee' en 'naar'.
En daar is meteen alles mee gezegd.

Een oplossing om als je oud bent niet alleen te zijn is om een groot gezin te stichten, om kinderen te hebben die later je rolstoel kunnen duwen.

Ik heb geen mazzel gehad met mijn twee jongens, ik heb hún rolstoel moeten duwen. En mijn godvruchtige dochter bidt dat ik de pijp uit ga.

Ik heb besloten om een boek te schrijven over alleen zijn.

Als ik me ellendig voel, schrijf ik over mijn ellende, om die te kunnen weglachen...

‘Men schrijft omdat er niemand luistert. Zonder de literatuur zou men niet weten wat iemand denkt als hij alleen is.’²

Een boek over alleen zijn schrijf je niet met z’n tweeën.

Niemand kan je helpen. Je moet in eentje zijn.

Komt dat even goed uit, ik ben alleen, met enkel mijn lege vel papier.

Het zal kort zijn, zoals ik hopelijk ook niet lang alleen zal zijn.

² Georges Perros.

Toen ik geboren werd, haalde ik geen adem, mijn papa de dokter hees me aan mijn voeten op, zoals je bij konijnen doet voor je ze de genadeklap geeft. Hij sloeg me hard op mijn rug opdat ik de smaak te pakken zou krijgen van het leven.

Toen al zag ik tegen de toekomst op en hield vanwege het dreigende gevaar mijn adem in.

Veertig jaar later zou ik een tekenfilm maken over de avonturen van een vogel met hoogtevrees, hij was bang om te vliegen, ik noemde hem Antivol.

‘Jean-Louis is een gestoorde gek, vervuld van existentiële angsten, voor wie alles van een leien dakje ging tot die vervloekte dag dat hij geboren werd.’³

3 Pierre Desproges.

Die vervloekte dag dat ik, uit het nest verjaagd, op eigen vleugels zou moeten vliegen en me voor het eerst alleen zou voelen.

Ik heb een hele tijd gezwommen. Ik heb het strand ver achter me gelaten. Ik kan niet meer staan, ik mag niet zo ver de zee in gaan.

Ik ben altijd dol geweest op verboden plekken.

Ze staan hevig te wenken dat ik terug moet komen.

Ik zwem door. Ik wil alleen zijn, denken dat de zee van mij is.

Ik wil het Kanaal overzwemmen, ik wil naar Engeland toe, een pakje Craven “A” en een Schotse das kopen...

Als ik eindelijk, uitgeput, omkeer en terugzwem, is er niemand meer op het strand die me opwacht, ze zijn allemaal vertrokken.

Ik ben alleen. Ik begin te huilen, in mijn eentje in de Noordzee.

Ik ben tien jaar oud.

Dertig jaar later zou ik voor de televisie een documentaire maken over de Kanaaltunnel.

Ik zou alles te weten komen over die enorme navelstreng die Frankrijk voortaan met Engeland zou verbinden.

In plaats van met grote krachtsinspanning het Kanaal over te zwemmen zou ik me verplaatsen in een comfortabele pluchen stoel met de zee boven mijn hoofd en *a cup of tea* in mijn hand in plaats van kopje-onder te gaan.

Zeventig jaar later kijk ik op Cap Gris-Nez uit over de zee.

Aan de overkant nog steeds Engeland, binnen handbereik. Nu mijn arm veel verder reikt, kan ik het aanraken. Ik ben alleen met de zee, ik heb het gevoel dat ze al die tijd op mij heeft gewacht, alleen voor mij is gekomen.

Alsof ze me nog steeds wil verleiden met haar schitterende weerspiegelingen, als op een schilderij van Monet, en haar klotsende golven, als in een stuk van Debussy...

Zeventig jaar later kijk ik in de spiegel.

De ramp is niet te overzien, ik krijg steeds meer een oude rotkop. Als je oud bent, blijf je lelijk, al ben je nog zo mooi gebruind. Ik heb geen zin om mezelf toe te lachen.

Een man alleen kan niet meer gelukkig lachen, hij is het geluk ontwend.

Niemand maakt me nog complimenten, niemand zegt:
wat zit je haar goed.

Niemand zegt: die nieuwe bril staat je goed.

Niemand probeert me te behagen, behalve mijn
Noordzee...

Ik sta alleen voor mijn spiegel. Niemand kijkt me aan.

Mijn reflectie is ook alleen.

Ik bekijk mezelf in de spiegel, maar niemand ziet mij
staan.

Ik bevind me in een regeringsgebouw in Londen, ik draai een documentaire over de Engelse schilderkunst.

Het is immens, als een pantheon.

Een grote hal met een glazen koepel, een pracht aan planten.

Gangen waar geen einde aan komt.

Grote zalen met hoge plafonds, bekleed met het behangselpapier van William Morris dat ik moet vastleggen.

Monumentale trappen om op te stijgen naar de hemel.

Het is uitgestorven, geen kip te bekennen.

Niemand tegen wie ik kan zeggen: *I am alone*.

Ik ben in het Ministry of Loneliness, in januari 2018 opgericht door de regering van Theresa May.

De Engelsen hebben twee woorden voor alleen zijn: *loneliness*, ‘alleen, zonder daarvoor te hebben gekozen’, en *solitude*, ‘alleen, wanneer je ervoor hebt gekozen’.

Voor zowel het ergst als best denkbare scenario be-

schikt de Fransman over maar één woord, hij heeft er geen twee nodig, het is af te lezen van zijn gezicht. Hij heeft niet de stiff upper lip van de Brit.